

MAVZU:

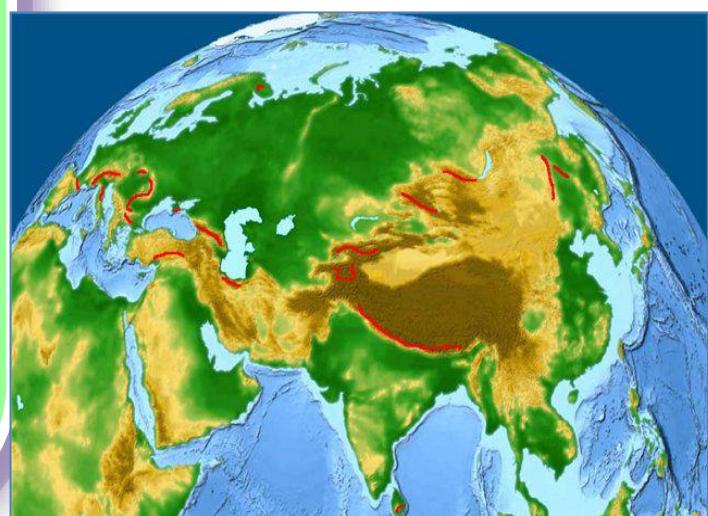
**YEVROSIYO MATERIGI GEOGRAFIK
O'RNI, OKEAN QISMLARI, OROLLARI
VA CHEKKA NUQTALARI**

Materik geografik o‘rnining umumiyl tavsifi

*Yevrosiyo Yer yuzidagi eng katta
materik bo‘lib, u shimoliy yarim
sharda, ekvator bilan 77° sh.k.
lar oralig‘ida joylashgan.*

*Materikni shimoldan Shimoliy
Muz okeani, g‘arbdan Atlantika
okeani, sharqdan Tinch okeani
va janubdan Hind okeani va
ularning chekka dengizlari
o‘rab olgan.*

**Yevrosiyoning
materikdagi eng chekka
nuqtalari:**

shimolda Taymir yarim
orolidagi **Chelyuskin burni**
($77^{\circ}43'$ sh.k.);

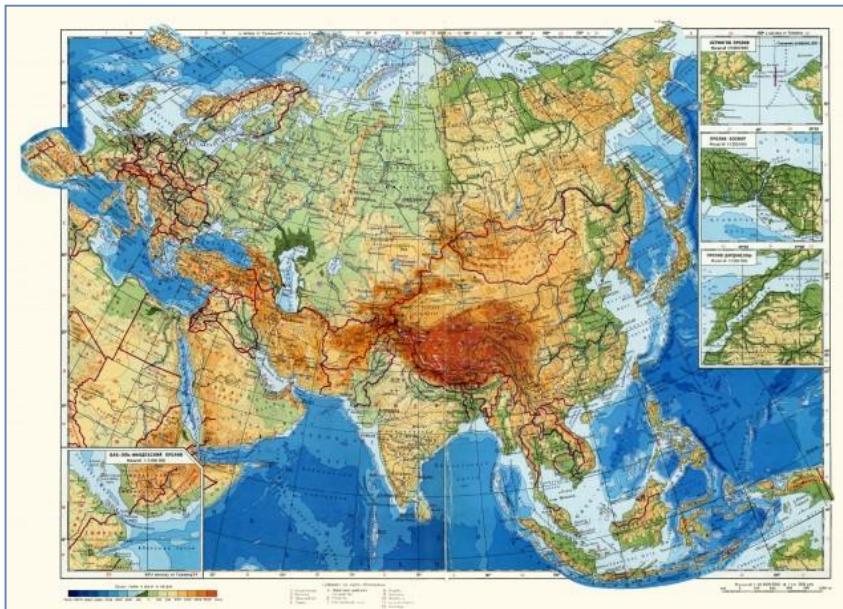
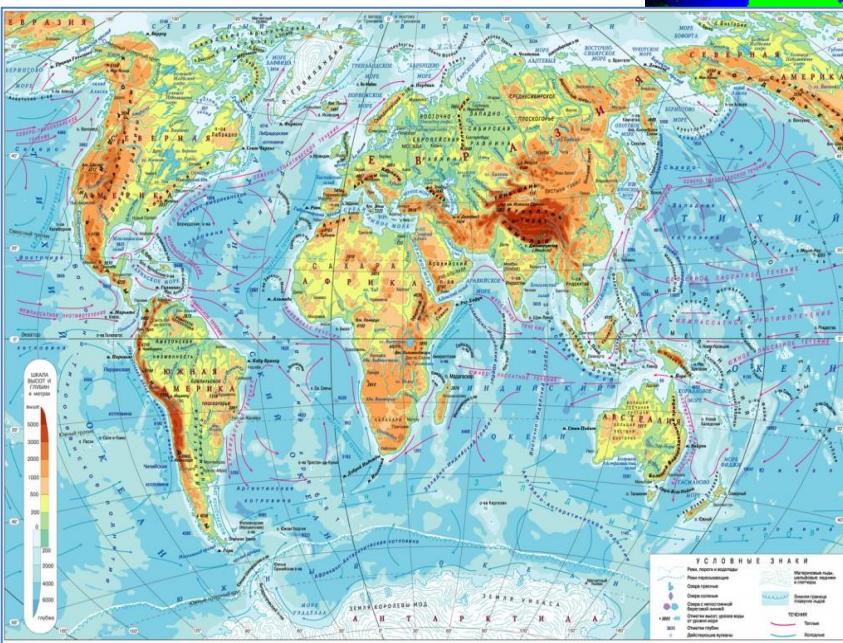
janubda Malakka yarim
orolidagi **Piay burni** ($1^{\circ}16'$
sh.k.);

g'arbda Priney yarim
orolidagi **Rok burni** ($9^{\circ}34'$
g'.u.);

sharqda Chukotka yarim
orolidagi **Dejnyov burni**
($169^{\circ}40'$ g'.u.).

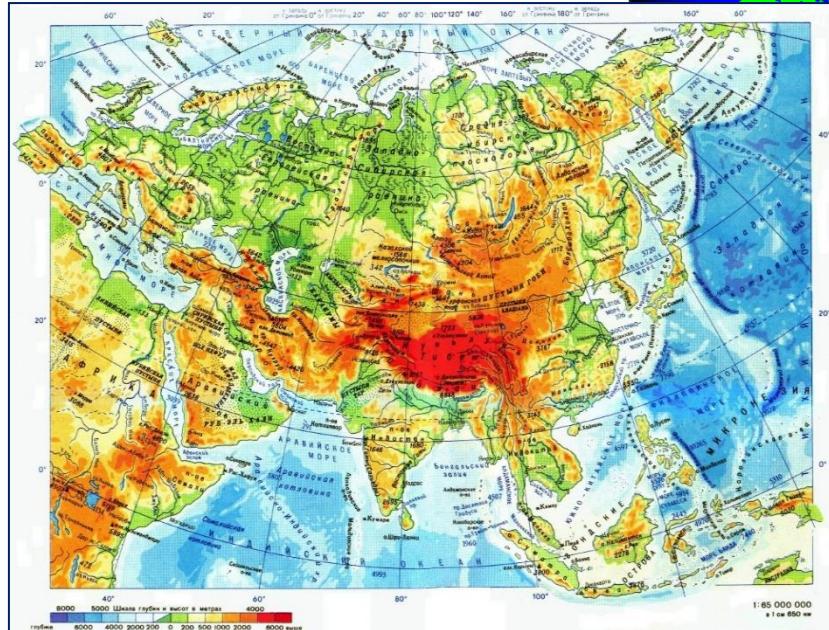
Materikning eng keng
joyi shimoldan
janubga tomon **8000**
km ga va eng uzun
joyi g‘arbdan sharqqa
16 000 km masofaga
yoki 90° kenglik va
 160° uzoqlik bo‘ylab
cho‘zilgan.

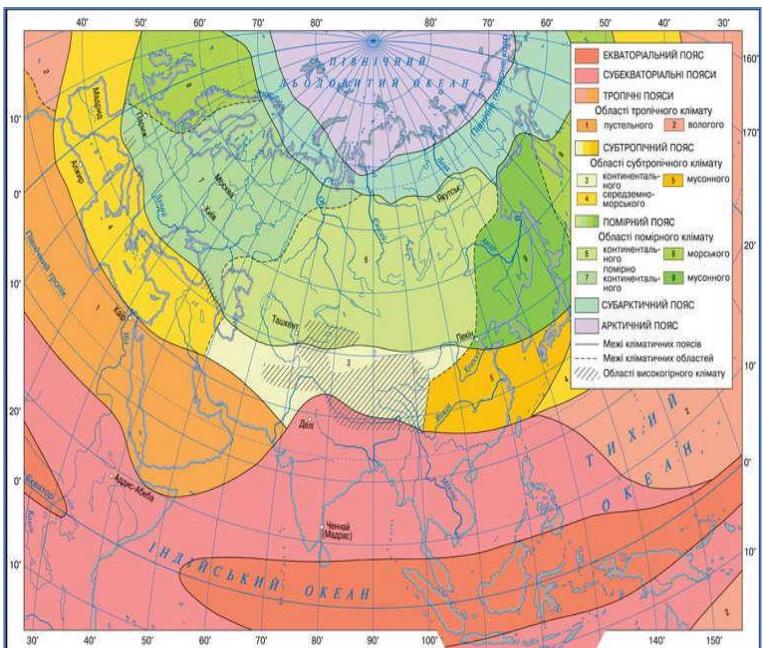
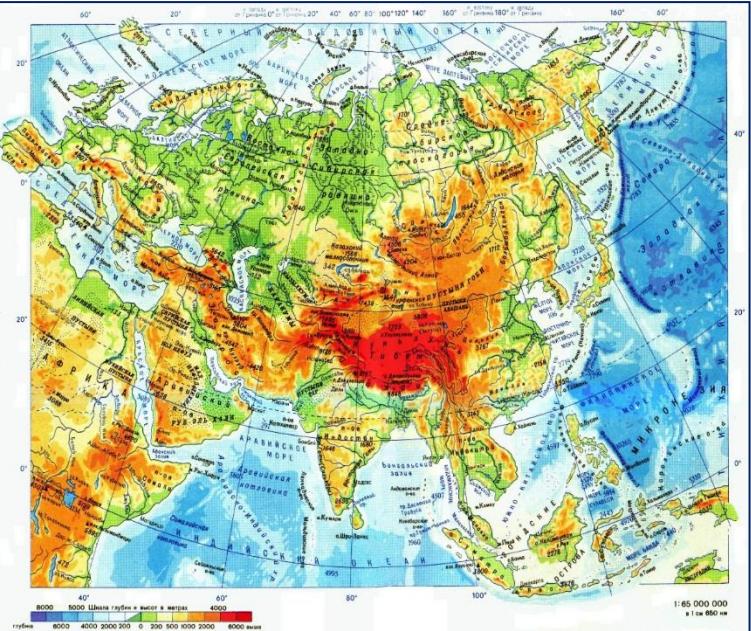

**Yevrosiyoning umumiyligi
maydoni **54,6 mln. km²**. Yer
yuzidagi quruqlikning **37%**
ini tashkil etadi va
materiklar orasida
maydonining kattaligi
jihatidan birinchi o'rinda
turadi. Yevrosiyoda ikkita
qit'a - **Yevropa va Osiyo**
joylashgan.**

Yevroсиyo Yevropa bilan Oсиyo qit'alaridan tashkil topган bo'lib, ular o'rtasidagi chegara quruqlikda **Ural tog'lariniig sharqiy etaklari**, Emba daryosi, **Kaspiy dengizining Shimoliy qirg'oqlari** va **Kuma-Manich botig'i** orqali, suvlikdagi chegarasi esa **Azov, Qora, Marmar, Egey** va **O'rta dengizlari** hamda ularni tutashtirib turuvchi Bosfor, Dardanel bo'g'izlari orqali o'tadi. O'rta dengiz Atlantika okeani bilan Gibraltar bo'g'izi orqali tutashgan

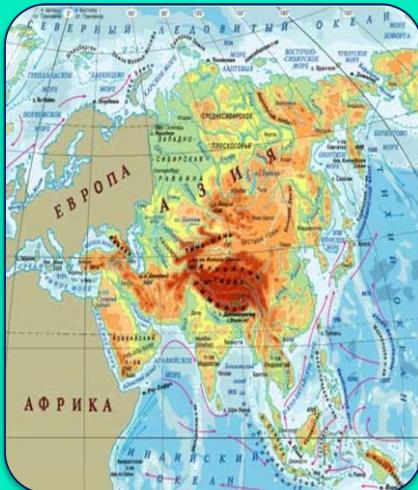
Yevrosiyo maydonining kattaligi, geologik tuzilishi va rel’efining murakkabligi, qutbyoni va ekvatoryoni kengliklari oralig‘ida joylashganligi, okeanlarning ta’sir doirasi turli darajada bo‘lishi, materik tabiatining zonallik xususiyatlari va landshaft tizimlarining xilmilligida keskin farqlanishida namoyon bo‘lgan. Uning hududida hamma geografik mintaqalar, ya’ni arktika mintaqasidan to ekvatorial mintaqagacha landshaft zonalari o‘z ifodasini topgan.

Materikning kattaligi va okeanlar bilan o‘ralganligi har qaysi mintaqada katta maydonlarni egallab yotgan geografik sektorlarni vujudga keltiradi. Jumladan, mo‘tadil mintaqada **Atlantika yoni sektori**, ichki o‘tkinchi va ekstrakontinental sektorlar hamda tor polosadan iborat **Tinch okeanyoni sektori** mavjud. Materik qirg‘oqlarining parchalanishi va qirg‘oq chiziqlarining yo‘nalishi uning hamma tomonlarida bir xil emas.

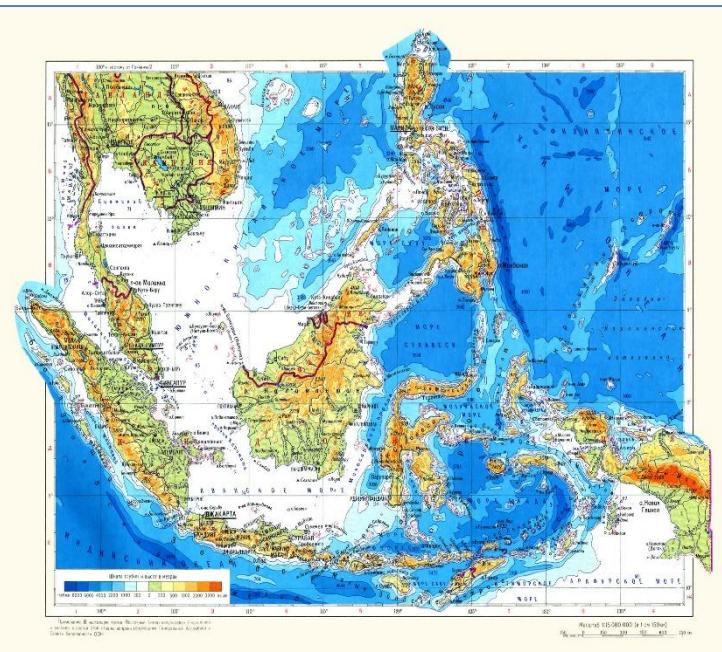
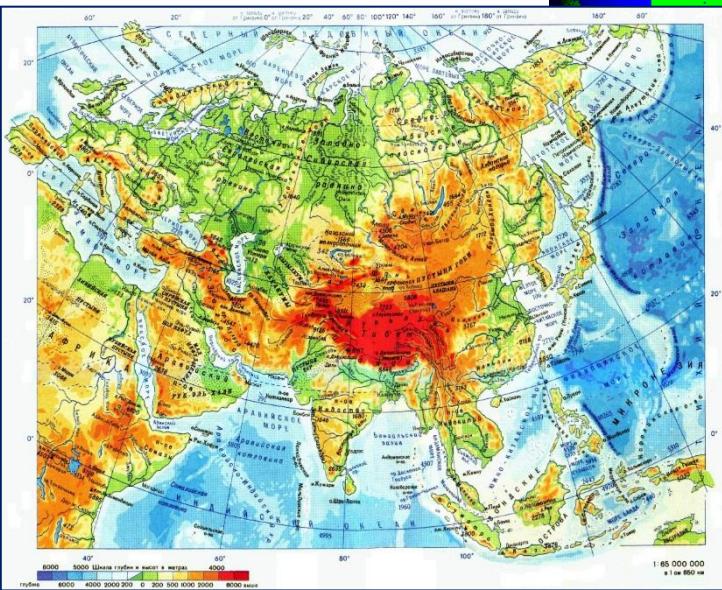
Yevrosiyoning tor g‘arbiy qirg‘oqlari boshqa tomonlarga ancha uzoqqa kirib borib, shimolda Skandinaviya yarim orolini nisbatan kuchli parchalagan. Atlantika okeanining dengizlari materik ichkarisiga kirib Pirenay, Apennin, Bolqon, Kichik Osiyo va Qrim yarim orollarini hosil qiladi.

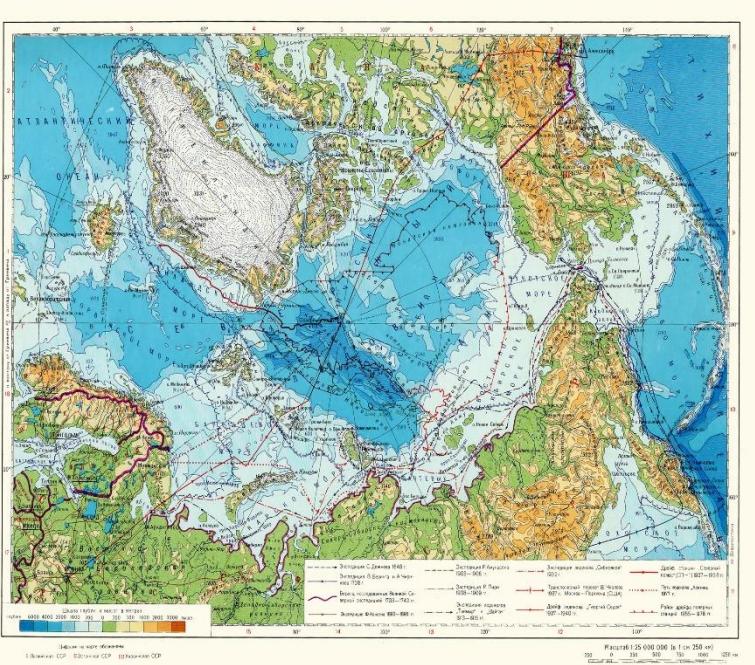
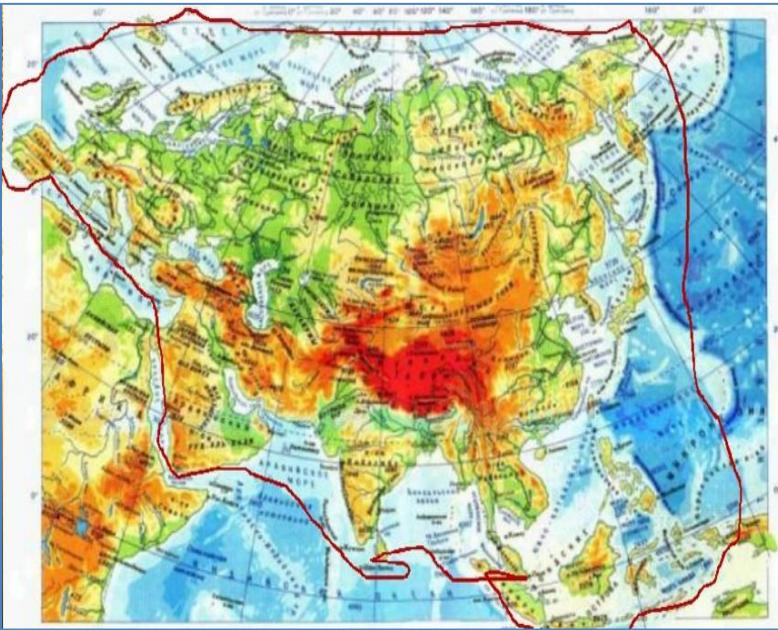

Uning janubiy qismida katta maydonni egallagan Arabiston va Hindiston yarim orollari joylashgan. Ularning qirg‘oqlari Hind okeani suvlari bilan yuvilib turadi. Materikning janubi-sharqiy qismida Hindixitoy va Malakka yarim orollari joylashgan.

Materikning qirg‘oqlari
g‘arb tomonda Hind
okeanining **Andaman**
dengizi va sharq tomonda
Tinch okeanining **Janubiy**
Xitoy dengizi suvlari bilan
yuvilib turadi.

Yevrosiyoning janubiy
qirg‘oqlari yaqinida
shimoliy va sharqiy
qirg‘oqlariga nisbatan
yirik orollar juda kam,
ulardan eng kattasi **Shri-
Lanka** orolidir.

Yevrosiyoning Tinch okean o‘rab turgan sharqiy qirg‘oqlari ham yaxshi parchalangan. Qirg‘oq yaqinidagi dengizlar Tinch okeanidan **Kamchatka yarim oroli, Aleut, Kuril, Yaponiya, Filippin** kabi orollar bilan ajralib turadi. Yevrosiyoni shimol tomondan o‘rab turgan Shimoliy Muz okeani qirg‘oqlari nisbatan kamroq parchalangan va uning dengizlari quruqlik chekkalarida joylashgan.

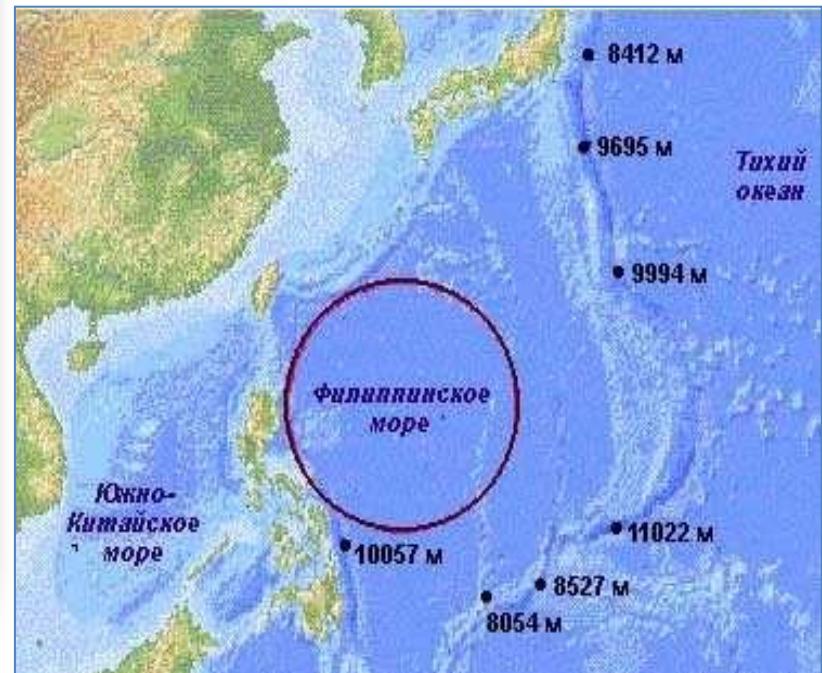
Materikning shimoliy qismida **Kola, Yamal, Taymir, Chukotka** yarim orollari va qirg'oq yaqinlarida **Shpisbergen, Frans Iosif Yeri, Novaya Zemlya, Severnaya Zemlya, Novaya Sibir, Vrangel** kabi arxipelaglar va orollar joylashgan.

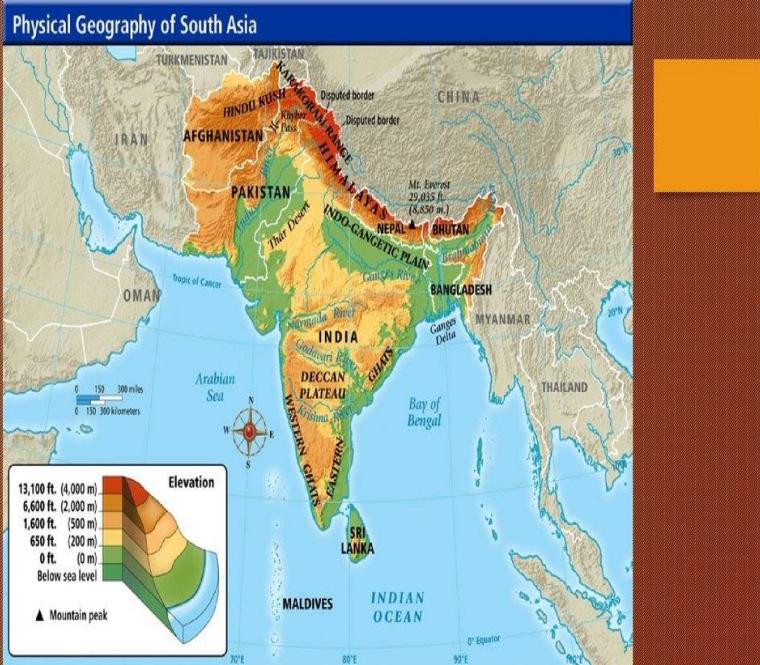

*Shimoldagi Norvegiya, Barents, Oq, Kara, Laptevlar, Sharqiy Sibir va Chukotka dengizlari parchalanishga olib kelgan. Ulardan **Oq dengiz** quruqlik ichkarisiga kirgan va Shimoliy Muz okeani dengizlarining aksariyati shel'fda joylashgan.*

Yevrosiyoning sharqiy qirg‘oqlari Tinch okeanidan orollar tizimi orqali ajralib turgan **Bering, Oxota, Yapon, Sariq, Sharqiy Xitoy va Janubiy Xitoy dengizlari** bilan o‘ralgan. Bu dengizlar materikning shimoliy qirg‘oqlari yaqinidagi dengizlarga nisbatan ancha chuqur. Tinch okean dengizlaridan **Bering, Oxota va Yapon** dengizlarining eng shimoliy qismi qishda muz bilan qoplanadi.

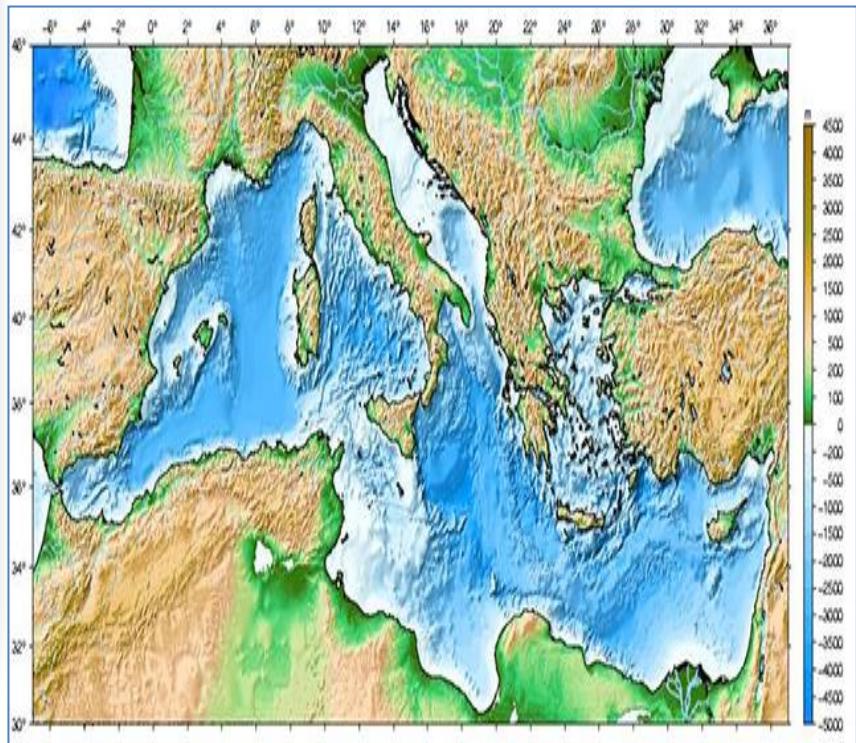

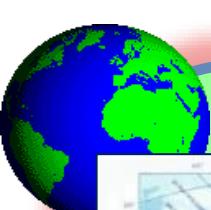
Материкнинг жанубий
қирғоклари унча катта
бўлмаган масофада **Хинд**
океани ва унинг дengiz
ҳамда қўлтиқларининг
сувлари билан ювилиб
туради. Булар **Арабистон,**
Кизил, Андаман
денгизлари ҳамда
Бенгалия, Форс, Омон,
Адан қўлтиқларидир.

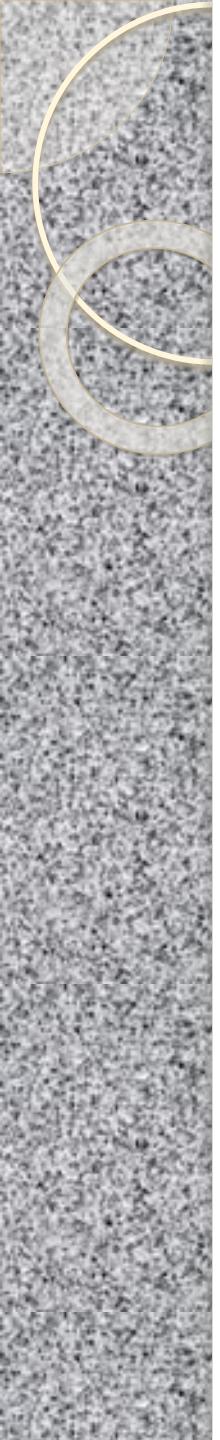
Географик жойлашишига
кўра бу денгизлар ҳам
ички ва чекка денгиз
ҳамда қўлтиқларга
бўлинади. Евросиёning
ғарбий қирғокларини

Атлантика океани ва
унинг чекка ҳамда ички
дengizlari ўраб олган.

Materikning janubig‘arbiy dengizlari quruqlikning ancha ichkarisiga kirib boradi. Materikning g‘arbiy qirg‘oqlarini **Boltiq**, **Shimoliy**, **O‘rtalik**, **Adriatika**, **Egey**, **Marmar**, **Qora** va **Azov** dengizlarining suvlari yuvib turadi. Ularning aksariyati ichki dengizlar hisoblanadi

*Эътиборингиз учун
рахмат!*